NOVA APORTACIÓ AL CONEIXEMENT AVIFAUNÍSTIC DE LA RIBERA D'EBRE

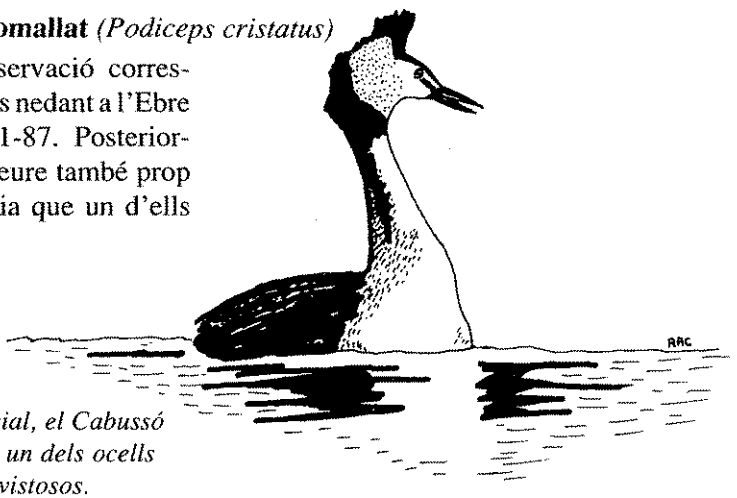
Raül Aymí i Cubells

Aquest treball constitueix la continuació del que vàrem publicar a la Miscel·lània núm. 2, setembre de 1985. Aquell primer recull dels ocells observats a la Ribera d'Ebre suposa la primera aproximació al coneixement ornitològic de la comarca. Des de l'aparició de l'esmentat treball, les nombroses sortides de camp han proporcionat nova informació referent al coneixement de l'estatus d'algunes espècies, detectant alguns ocells que no havíem vist fins ara. Són aquests els que tractarem aquí.

Vint-i-quatre noves espècies han estat observades, de les quals tretze corresponen a Passeriformes, cinc a Rapinyaires, tres són Anàtides, dues Ardeides i una Podicipèdids (Cabussons).

1.- **Cabussó emplomallat** *(Podiceps cristatus)*

La primera observació correspon a dos exemplars nedant a l'Ebre vora Flix el 17-11-87. Posteriorment es tornen a veure també prop de Flix i s'aprecia que un d'ells

En el plomatge nupcial, el Cabussó Emplomallat resulta un dels ocells més espectaculars i vistosos.

presenta plomatge d'estiu i l'altre d'hivern. L'última observació és d'un exemplar entre Flix i Riba-roja el 4-5-88.

Ocell aquàtic habitant de la major part de les zones humides del país; a l'hivern arriben exemplars migrants. Com a nidificant és més rar i hom estima la població catalana sobre les 100-150 parelles.

2.- **Esplugabous** *(Bubulcus ibis)*

Força abundant en zones d'aiguamoll a partir de l'espectacular expansió dels anys setanta. Nidifica abundantment al Delta de l'Ebre i a l'Albufera de València.

A la Ribera d'Ebre l'observació de 10-12 exemplars posats a l'arbreda del bosc de ribera just enfront d'Ascó el 5-9-88 correspon a l'única dada de la seva presència. Aquests exemplars es trobaven probablement en moviment post-nupcial.

3.- **Agró roig** *(Ardea purpurea)*

L'agró roig és un ocell que té volença per zones entollades on hi hagi canyissars extensos on poder niar.

A Catalunya ocupa les àrees dels deltes més importants: Delta de l'Ebre, del Llobregat, Aiguamolls de l'Empordà, oscil·lant la seva població sobre les 200-300 parelles.

A la Ribera d'Ebre l'hem observat diferents vegades entre Flix i Riba-roja; encara que totes les observacions són cap a final d'estiu, la més primerenca és del 17-7 i és possible veure'n exemplars durant l'agost. Aquestes observacions segurament corresponen a ocells procedents de l'àrea de Mequinensa o Utxesa, zones de cria més properes.

4.- **Ànec cuallarg** *(Anas acuta)*

L'ànec cuallarg arriba a Catalunya durant la tardor i l'hivern, és un ànec poc abundant. En alguns indrets com al Delta de l'Ebre pot arribar a concentrar-se de forma important (fins a alguns milers).

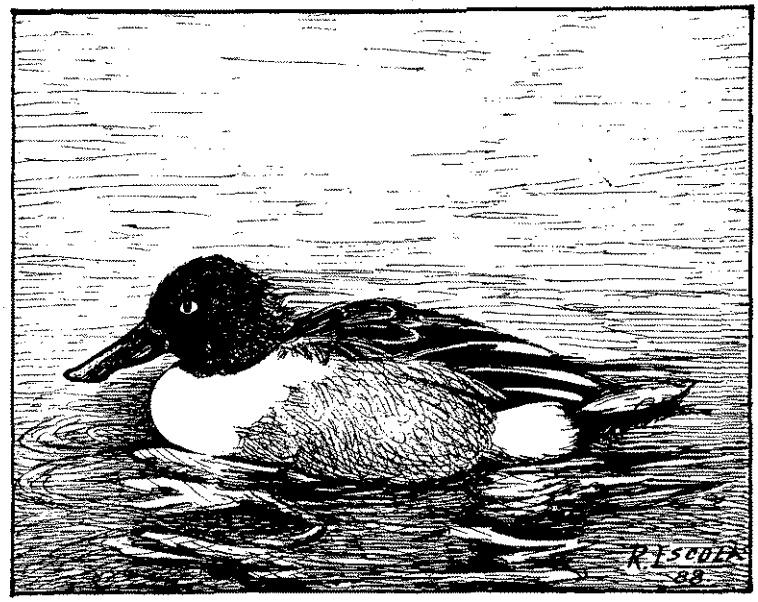
L'única observació disponible per a la Ribera d'Ebre correspon a 15 exemplars en pas primaveral nedant davant de Flix l'1-4-88, dels quals tres eren mascles.

5.- **Ànec cullerot** *(Anas clypeata)*

Escàs nidificant a Catalunya, apareix de forma més nombrosa per alguns embassaments, llacunes i deltes durant l'hivern.

També tenim dades del pas primaveral davant de Flix el 4-3-88, nedant a l'Ebre; observem quinze exemplars, dels quals deu eren mascles i cinc

femelles. Més tard el 27-3-88 en la mateixa zona hi havia nou exemplars (sis mascles i tres femelles).

L'Ànec Cullerot es caracteritza per tenir un bec gruixut i robust, el més llarg de tots els ànecs.

6.-**Morell de cap-roig** *(Aythya ferina)*

El morell de cap-roig és un ànec cabussador que es troba a casa nostra com a hivernant, encara que existeix un petit nucli reproductor al País Valencià.

Habita a les llacunes litorals i albuferes, encara que també pot veure's en embassaments interiors.

Disposem d'una sola observació d'un mascle nedant a l'Ebre junt a algunes fotges entre Flix i Riba-roja el 18-12-88.

7.- **Milà reial** *(Milvus milvus)*

El milà reial esdevé un rapinyaire escàs. Com a nidificant a Catalunya es troba repartit per diferents comarques septentrionals; s'estima la seva població entre cinc-deu parelles. Durant el pas de tardor i l'hivern és possible veure'n algun exemplar.

Ha estat observat a Tivissa durant el pas de tardor els anys 1985-1986 i 1987 (Germans Castellnou com. pers.).

8.- **Voltor comú** *(Gyps fulvus)*

Resulta força interessant la presència d'un voltor pel terme de Flix i Bovera durant l'hivern de 1984-85, freqüentant algunes granges de la zona. Es probable que arribés provinent de les poblacions aragoneses més properes. D'altra banda, també s'ha observat un exemplar vora Tivissa durant l'estiu de 1988.

En el conjunt de Catalunya, encara que hi ha observacions d'exemplars deambulants arreu, resulta força escàs, ja que existeixen només dues colònies nidificants.

9.- **Esparver d'estany** *(Circus cyaneus)*

L'esparver d'estany és una espècie força escassa que té una petita població nidificant al Pirineu. A l'hivern alguns exemplars procedents del Nord d'Europa ocupen alguns embassaments i llacunes.

L'única dada de la seva presència a la Ribera és d'un exemplar caçat a la Palma d'Ebre el 21-12-85.

10.- **Àguila calçada** *(Hieraetus pennatus)*

Es una àliga de mida petita força escassa a Catalunya on hom estima una població nidificant aproximada de tres-cinc parelles. Durant la migració s'ha observat de forma més general sense que mai resulti abundant.

Durant la primavera-estiu de 1986 va observar-se una parella pel terme de Tivissa, encara que no es va poder esbrinar si realment van nidificar a la zona.

També es va veure un adult en fase clara als afores de Móra d'Ebre el 8-10-88.

11.- **Àguila pescadora** *(Pandion haliaetus)*

L'àguila pescadora actualment es presenta a casa nostra com una espècie només de pas, tant durant la tardor com a la primavera. Acostuma a freqüentar rius, embassaments i llacunes o zones litorals.

A la Ribera d'Ebre, l'única referència que en tenim correspon a la citació que se'n fa en un treball de FERRER et. al. (1984), segons el qual ha estat observada a l'embassament de Riba-roja.

12.- **Picot garser gros** *(Dendrocopos major)*

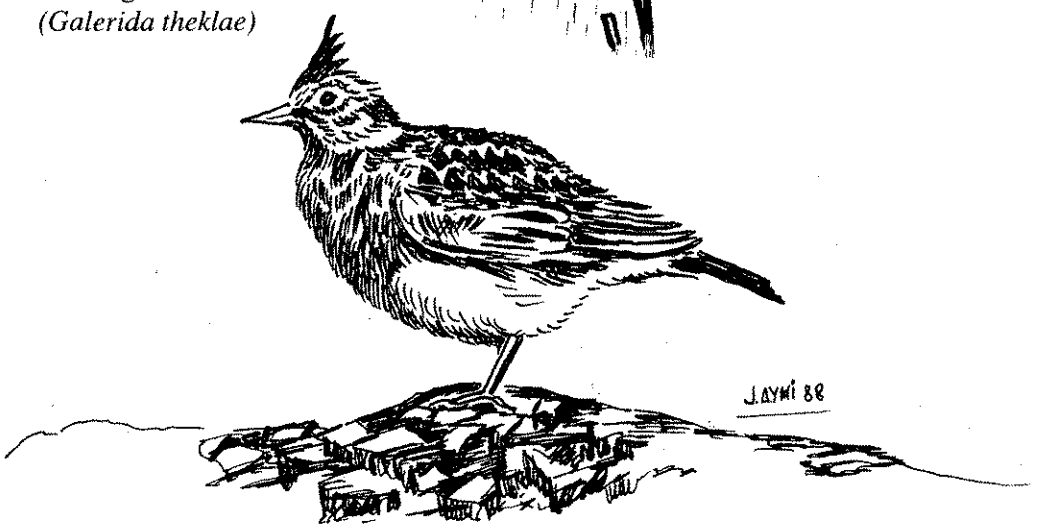
El picot garser gros ocupa la major part de les arbredes i boscos de la Catalunya Nord. Cap al sud es troba fonamentalment en les àrees muntanes (Montsant i Ports de Beseit). Encara que normalment és sedentari, durant l'hivern s'ha observat en llocs ben allunyats de l'àrea normal de nidificació.

Dues observacions a la Ribera d'Ebre durant la tardor a Tivissa: a la Serra de la Creu i al Barranc de la Fena.

Pels seus colors, blanc, negre i vermellós, el Picot Garser és impossible de confondre amb el seu parent pròxim, el Picot Verd.

13.-**Cogullada fosca**
(Galerida theklae)

La Cogullada Fosca és present a la majoria de les àrees muntanes. Viu en indrets pedregosos i amb vegetació baixa.

L'exclusió de la cogullada fosca en el llistat de l'anterior treball sobre l'avifauna de la Ribera es va deure al fet de la difícil separació en el camp de l'altra espècie afí, la cogullada vulgar, Galerida cristata. Recentment, però, hem comprovat que és una espècie molt abundant i que en molts indrets fins i tot supera la cogullada vulgar.

14.- **Oreneta cua-rogenca** *(Hirundo daurica)*

L'oreneta rogenca, a diferència de l'oreneta vulgar, esdevé a Catalunya bastant escassa i localitzada com a nidificant. Durant el pas pot ser observada en llocs on no nidifica. Així, a la Ribera veiem dos exemplars a la Palma d'Ebre el 30-8-86 i també dos exemplars el 16-5-88 prop de Rasquera.

15.- **Grasset de muntanya** *(Anthus spinoletta)*

El grasset de muntanya és un ocell que nidifica als indrets alts del Pirineu. Durant l'hivern ocupa gairebé tot tipus d'ambients de la terra baixa, encara que seleccionant les àrees entollades, llimoses o fangoses vora de rius, llacunes, barrancs, etc...

A la Ribera, l'observem per primera vegada en un barranc de la Palma d'Ebre durant el pas primaveral el 16 i el 19-3-86. Més tard, durant l'hivern de 1986-87 anellem un exemplar el 9-11-86 que es torna a agafar el 9-1-87. També s'ha observat a l'embassament de Riba-roja el 10-1-88.

16.- **Cercavores** *(Prunella collaris)*

Nidificador pirinenc, el cercavores abandona les àrees de cria a l'hivern per ocupar zones muntanyenques més meridionals, amb predilecció per les més rocoses.

Hem observat cinc-sis exemplars per les roques de la carena de la Picossa, a Móra d'Ebre, el 27-1-88. També s'ha observat a les muntanyes de Tivissa.

17.- **Cotxa blava** *(Luscinia svecica)*

La cotxa blava és principalment un moixó de pas amb alguns exemplars hivernants a les àrees palustres vora el litoral.

A la Ribera d'Ebre, la primera dada fou un migrant primaveral capturat per anellament en un barranc de la Palma d'Ebre el 27-3-86. Posteriorment es capturen dues femelles l'1-10-88 i 2-10-88 a Sebes, Flix.

Aquestes captures resulten molt interessants, ja que hi ha poques dades de pas a la Catalunya interior.

18.- **Merla roquera** *(Monticola saxatilis)*

Visitant estival, nidifica al Pirineu i Pre-Pirineu i també en alguns punts localitzats de la Serralada Litoral i Pre-Litoral.

A la Ribera d'Ebre, l'observació de dues femelles a les muntanyes del Pas de l'Ase, entre Ascó i Móra d'Ebre el 14-6-87 fa sospitar la seva cria a la zona.

On sí que s'ha comprovat la reproducció és a les muntanyes de Tivissa, lloc on la merla roquera no és rara ocupant les parets de roca encarades al solell (J.E. Castellnou com. pers.).

19.- **Boscaler pintat gros** *(Locustella naevia)*

A Catalunya apareix exclusivament de pas, nidificant en alguns punts del Nord de la Península Ibèrica. Gairebé cada any es capturen exemplars durant les campanyes d'anellament, encara que resulta bastant escassa.

Hem observat freqüentment aquest boscaler per la zona de Sebes a Flix. La veiem per primera vegada el 26-4-86 i el 7-5-88, capturem dos exemplars. També ha estat observat al Barranc Major de la Palma d'Ebre l'1-5-87.

20.- **Boscaler comú** *(Locustella luscinioides)*

Espècie escassa que nidifica localment al Delta de l'Ebre. Resulta poc abundant a la resta de Catalunya i es pot observar principalment de pas. Habita grans àrees de canyissar.

A la Ribera, capturada a Sebes, Flix el 8-5-88.

21.- **Boscarla dels joncs** *(Acrocephalus schoenobaenus)*

Ocell exclusivament de pas a Catalunya. S'acostuma a veure en zones palustres, canyissars, vegetació de ribera, etc.

A la Ribera dos exemplars en pas primaveral són capturats per anellament el 7 i 8-5-88 a Sebes, Flix.

22.- **Pica-soques blau** *(Sitta europaea)*

Habita els boscos de la Catalunya humida. Cap al sud es troba en les zones més fresques dels Ports de Beseit i encara que no es coneix prou bé, sembla probable la seva presència regular a les muntanyes de Prades. Es considera un moixó sedentari i les observacions fora de l'àrea normal de distribució són rares.

A la Ribera hi ha dues observacions a Tivissa, l'una durant novembre de 1985 al barranc de la Fena i l'altra a la tardor de 1987 als Borjos (Germans Castellnou com. pers.).

23.- **Pela-roques** *(Tichodroma muraria)*

Es un escàs nidificant pirinenc que a l'hivern es desplaça cap a les muntanyes de la terra baixa, i escull les que disposen de grans parets rocoses.

Resulta fàcil d'observar a Tivissa, on es va detectar la seva presència a partir de la primavera de 1986. Des de llavors sembla un hivernant escàs però regular (J.E. Castellnou com. pers.). També s'ha observat al barranc de Bus, vora l'embassament de Riba-roja el 19-3-88.

24.- **Pardal d'ala blanca** *(Montifringilla nivalis)*

El pardal d'ala blanca és un dels ocells típics habitants de les àrees altes dels Pirineus. Es poden veure exemplars a la zona de nidificació tot l'any, encara que durant l'hivern alguns pocs exemplars s'han vist més cap al sud.

Per a la Ribera, hi ha una única observació l'hivern de 1986 a la carena del barranc de la Fena a Tivissa (J.E. Castellnou com. pers.).

BIBLIOGRAFIA:

AYMÍ, R. (1985): *"Introducció a l'estudi de l'avifauna de la Ribera d'Ebre"*. Miscel·lània núm. 2. Ed. Centre d'Estudis Ribera d'Ebre.

FERRER, X., MUNTANER, J., SAGOT, F., SERIOT, J. (1984): *"Migración de Pandion haliaetus por el NE de la Península Ibérica y Leucate (Aude, Francia)"*. A "Rapinyaires Mediterranis, II": 151-160. Centre de Recerca i Protecció de Rapinyaires. Barcelona.

FERRER, X., MARTINEZ, A., MUNTANER, J., (1986): *Història Natural dels Països Catalans*. Vol. 12: Ocells. Ed. Ketres. Barcelona.

MUNTANER, J., FERRER, X., MARTINEZ, A. (1984): *Atlas dels ocells nidificants de Catalunya i Andorra*. Ed. Ketres, Barcelona.

Agraïments

Els germans Castellnou de Tivissa han aportat un conjunt de dades valuosíssimes sobre els moixons de les muntanyes de Tivissa. A. Elliott, I. Martínez, E. Ribes i J. Bartolomé han estat companys infatigables en les jornades d'anellament. A tots ells, el meu sincer agraïment.